

КАМУНІКАТЫЎНАЯ НАКІРАВАНАСЦЬ У НАВУЧАННІ ЗАМЕЖНАЙ МОВЕ

А. А. Босак

*Беларускі дзяржаўны эканамічны ўніверсітэт, Партызанскі праспект, 26
220070, г. Мінск, Беларусь, bosaka@tut.by*

Дадзены артыкул прысвечаны пытанню аб значэнні камунікатыўнай накіраванасці ў навучанні замежнай мове. Аўтар падкрэслівае, што мэта навучання замежнай мове ў ВНУ заключаецца ў фарміраванні камунікатыўнай і прафесійнай кампетэнцыі студэнтаў, якая прадугледжвае ўменне карыстацца замежнай мовай на практыцы. Падкрэсліваецца важная роля камунікатыўнай накіраванасці ў сучасным адукацыйным працэсе.

Ключавыя словы: камунікацыя; камунікатыўная кампетэнцыя; камунікатыўная накіраванасць; дыялогавая камунікацыя; ролевыя гульні; дыскусія.

КОММУНИКАТИВНАЯ НАПРАВЛЕННОСТЬ В ОБУЧЕНИИ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ

А. А. Босак

*Белорусский государственный экономический университет,
Партизанский проспект, 26, 220070, г. Минск, Беларусь, bosaka@tut.by*

Данная статья посвящена вопросу о значении коммуникативной направленности в обучении иностранному языку. Автор подчеркивает, что цель обучения иностранному языку в вузе заключается в формировании коммуникативной и профессиональной компетенции студентов, которая предполагает умение пользоваться иностранным языком на практике. Подчеркивается важная роль коммуникативной направленности в современном образовательном процессе.

Ключевые слова: коммуникация; коммуникативная компетенция; коммуникативная направленность; диалоговая коммуникация; ролевые игры; дискуссия.

COMMUNICATIVE ORIENTATION IN FOREIGN LANGUAGE TEACHING

A. A. Bosak

*Belarus State Economic University, Partizansky Avenue, 26
220070, Minsk, Belarus, bosaka@tut.by*

This article is devoted to the issue of the importance of communicative orientation in teaching a foreign language. The author emphasizes that the goal of teaching a foreign language at a university is to develop the communicative and professional competence of

students, which presupposes the ability to use a foreign language in practice. The important role of communicative orientation in the modern educational process is emphasized.

Keywords: communication; communicative competence; communication focus; dialogue communication; role-playing games; discussion.

У сучасным свеце, які хутка змяняецца, каб атрымаць поспех у сваёй сферы дзейнасці, спецыялісту нельга абысціся без валодання замежнай мовы. Патрэба ў спецыялістах, якія валодаюць замежнымі мовамі, асабліва ўзрасла ў сувязі з мадэрнізацыяй эканомікі, развіццём міжнародных кантактаў, стварэннем сумесных прадпрыемстваў. Таму ўзнікае неабходнасць падрыхтоўкі спецыялістаў да эфектыўнага ўзаемадзеяння з замежнымі партнёрамі.

Павышэнне якасці выкладання з'яўляецца адным з ключавых пытанняў сучаснай metodyкі выкладання замежных моў. У цяперашні час у практыцы выкладання замежнай мовы ўсё яшчэ існуе праблема таго, што студэнты не здольныя па-сапраўднаму, г.зн. адэкватна мэтам, задачам і сітуацыям, выкарыстоўваць мову, якую яны вывучаюць; іншымі словамі, у іх адсутнічае здольнасць ужываць мову як сродак камунікацыі (у шырокім сэнсе) у пісьмовай і вуснай форме.

У сучасных публікацыях закранаюцца пытанні якасці падрыхтоўкі спецыялістаў, зазначаецца, што выпускнікі моўных і нямоўных ВНУ не заўсёды дасягаюць неабходнага ўзроўню валодання замежнай мовай, не могуць выкарыстоўваць атрыманыя веды ў сітуацыях рэальных зносін.

Прычынай разрыву ва ўмовах сфарміраванасці моўнай камунікатыўнай кампетэнцыі з'яўляецца тое, што перанос маўленчых навыкаў і ўменняў з навучальных сітуацый у сітуацыі рэальных зносін не адбываецца аўтаматычна, а патрабуе спецыяльнай трэніроўкі [1, с. 36].

Вядучай мэтай навучання замежнай мове з'яўляецца фарміраванне камунікатыўнай кампетэнцыі, якая ўключае ў сябе авалоданне ўсімі відамі дзейнасці, асновамі культуры пісьмовай і вуснай гаворкі, базавымі ўменнямі і навыкамі выкарыстання мовы ў розных сферах і сітуацыях зносін. У працэсе навучання студэнт павінен не толькі засвойваць веды ў галіне фанетыкі, граматыкі і лексікі, але і ўмець іх прымяняць у практычных сітуацыях. У сувязі з гэтым вядучай тэндэнцыяй у сучаснай metodyцы стала камунікатыўная накіраванасць. Гэта азначае, што навучанне павінна будавацца на ўцягванні студэнта ў вусную (аўдзіраванне, гаварэнне) і пісьмовую (чытанне і пісьмо) камунікацыю, г.зн. зносіны на мове, якую вывучаюць, на працягу ўсяго курса. Паспяховасць зносін залежыць не толькі ад жадання гаворакага ўступіць у кантакт, але і ад умення рэалізаваць маўленчы намер, які залежыць ад ступені валодання

моўнымі адзінкамі, і ўмення ўжываць іх у канкрэтных камунікатыўных сітуацыях.

Прынцып камунікатыўнай накіраванасці вызначае і змест навучання – адбор і арганізацыю лінгвістычнага матэрыялу, канкрэтызацыю сфер і сітуацый зносін, камунікатыўных уменняў, неабходных для зносін.

Камунікатыўны падыход вызначае фарміраванне і развіццё камунікатыўнай кампетэнцыі, гатоўнасці да выкарыстання моўнага матэрыялу ў маўленні, забяспечвае фарміраванне і развіццё гатоўнасці да зносін; ён прыводзіць да захавання этыкетных норм, умення сацыяльна ўзаемадзейнічаць, праяўляць інтэлектуальныя, пазнавальныя, творчыя здольнасці.

Умовы навучання павінны быць адэкватныя ўмовам будучай дзейнасці. Калі мы жадаем навучыць чалавека мець зносіны на замежнай мове, тады вучыць гэтаму трэба ва ўмовах зносін, г.зн. навучанне павінна быць арганізавана так, каб яно было падобна працэсу зносін (камунікацыі). Толькі ў гэтым выпадку будзе магчымы перанос сфарміраваных навыкаў і ўменняў: студэнт зможа дзейнічаць у рэальных умовах [2, с. 61].

На стварэнне ўмоў для камунікатыўнай удачы ўплываюць шэсць асноўных фактараў:

1) устанаўленне кантакту; 2) веданне спецыфікі моўнай сістэмы; 3) адзінства сацыяльнай, гістарычнай, нацыянальнай сутнасці партнёраў камунікацыі; 4) агульнасць тэзаўруса; 5) наяўнасць адпаведных мэтаў і матываў; 6) улік камунікатыўна-прагматычных правілаў дадзенага соцыума.

Асноўнай прыкметай камунікатыўнасці навучання з'яўляюцца сапраўды камунікатыўныя заданні, г.зн. такія, якія ставяць перад студэнтамі маўленчадумную задачу. Таму, калі мы хочам рэалізаваць сапраўды камунікатыўнае навучанне зносінам, неабходна паклапаціцца перш за ўсё аб тым, каб заданні, прапанаваныя студэнтам, былі, пасутнасці, маўленчымі задачамі.

Каб сфарміраваць камунікатыўную кампетэнцыю па-за моўным асяроддзем, недастаткова насыціць заняткі ўмоўна-камунікатыўнымі або камунікатыўнымі практыкаваннямі, якія дазваляюць вырашаць камунікатыўныя задачы. Важна даць студэнтам магчымасць думаць, вырашаць якія-небудзь праблемы, якія спараджаюць думку, разважаць над магчымымі шляхамі вырашэння гэтых праблем, з тым каб студэнты акцэнтавалі ўвагу на змесце свайго выказвання, каб у цэнтры ўвагі была думка, а мова выступала ў сваёй прамой функцыі – фарміравання і фармулявання гэтых думак.

Велізарнае значэнне мае выкарыстанне тых метадаў і формаў навучання, якія ўплываюць на развіццё камунікатыўнай кампетэнцыі. Выбар метадаў фарміравання і развіцця камунікатыўнай кампетэнцыі павінен

абумоўлівацца мэтамі навучання, зместам навучальнага матэрыялу, прафесійнай матывацыяй студэнтаў, неабходнасцю выпрацоўвання камунікацыйных навыкаў і ўменняў, патрэбных у практычнай дзейнасці. Такімі метадамі фарміравання камунікацыйнай кампетэнцыі могуць быць: правядзенне ролевых і дзелавых гульняў, камунікацыйныя дыялогі, індывідуальныя і свабодныя гутаркі, дыскусіі, работа ў парах, у камандах і да т. п.

Камунікацыйна-дыялагічныя тэхналогіі змяшчаюць высокі патэнцыял «адкрытасці да зносін», мяркуюць актыўны ўдзел студэнтаў у набыцці камунікацыйных навыкаў. Дыялогавая камунікацыя дае магчымасць засвойваць і замацоўваць навыкі ўжывання вывучанага матэрыялу (граматычнага і лексічнага); развіваць культуру зносін на замежнай мове, фармаваць агульна-камунікацыйны і творчы патэнцыял студэнтаў.

У залежнасці ад вывучаемай тэмы дыялогі па стварэнню сітуацый зносін можна падзяліць на дзве асноўныя групы: дыялогі абмену інфармацыяй і ролевыя дыялогі. Дыялогі першай групы характарызуюцца тым, што партнёрам няма неабходнасці ўжывацца ў ролю, бо яны абменьваюцца рэальнай і раўнацэннай інфармацыяй і іх найбольш мэтазгодна выкарыстоўваць пры абмеркаванні прачытанага тэксту.

Ролевыя дыялогі рэкамендуецца выкарыстоўваць для больш падрыхтаваных у моўным плане студэнтаў, бо яны патрабуюць больш асэнсаванага і эфектыўнага выкарыстання моўных і маўленчых сродкаў, сацыякультурнай інфармацыі. Для эфектыўнай работы з маўленчым дыялогам важна вызначыць тэматыку, змест, сферу і сітуацыю зносін, камунікацыйных партнёраў, характар іх узаемадзеяння.

Дзелавыя і ролевыя гульні, якія з'яўляюцца імітацыяй зносін, блізкіх да рэальнасці, служаць добрымі практыкаваннямі для развіцця ў камунікацыі. Гэта ўмоўная форма ўзнаўлення камунікацыйнага і сацыяльнага зместу прафесійнай дзейнасці.

Да арганізацыі ролевых гульняў прад'яўляюцца наступныя патрабаванні: змест павінен быць цікавым, размеркаванне роляў набліжана да рэальных зносін, неабходна папярэдняя апрацоўка маўленчага матэрыялу, кантакты выкладчыка са студэнтамі павінны быць на ўзроўні раўнапраўных партнёраў зносін.

У шэрагу навучальных тэхналогій важна вылучыць дыскусію, у сувязі з тым, што падчас пашырэння межаў камунікацыйнай прасторы, важным становіцца навучанне аргументацыі на замежнай мове, што мяркуе развіццё здольнасці абгрунтоўваць свой пункт гледжання ва ўмовах адрознення поглядаў і каштоўнасных арыентацый, пераконваць суразмоўцу адстойваць сваю пазіцыю ў палеміцы. Пры арганізацыі дыскусіі ў навучальным працэсе звычайна ставяцца адразу некалькі навучальных мэт, як чыста пазнавальных, так і камунікацыйных [3, с. 101].

У навуковай літаратуры і педагагічнай практыцы вылучаюць некалькі відаў дыскусіі: дэбаты, перамовы, круглы стол, сімпозіум, панэль-ная дыскусія.

Фарміраванне і развіццё камунікатыўнай кампетэнцыі студэнтаў пазітыўна ўплывае на прафесійны ўзровень будучых спецыялістаў, іх творчую рэалізацыю, удасканаленне іх дзейнасці; менавіта гэта неабходна будучым спецыялістам для адэкватнай арыентацыі ва ўсіх сферах грамадскага жыцця.

Такім чынам, навучаючы замежнай мове, мы павінны памятаць, што асноўнай задачай з'яўляецца навучанне зносінам на дадзенай мове, а навучыць гэтаму можна толькі ва ўмовах зносін, у працэсе натуральнай камунікацыі.

Бібліяграфічныя спасылкі

1. *Степановская О. В.* Дискуссия как средство формирования коммуникативной компетенции обучаемых // Иноязычное образование: формирование профессионально ориентированной коммуникативной компетенции : материалы международной науч. конф., Минск / БГМУ ; под. ред.: М. Н. Петровой. Минск, 2003. С. 236.

2. *Горбатова Т. В., Ушакова Л. М.* Коммуникативное обучение речевой деятельности // Коммуникативные технологии в системе современных экономических отношений : материалы IV Респ. науч.-практ. конф., Минск, 2-3 февр. 2012 г. / БГЭУ ; Минск, 2012. С. 259.

3. *Лаврушик В. Н., Дыдышко Р. И.* Дискуссия как средство формирования коммуникативной компетенции // Актуальные проблемы управления качеством языкового образования в высших учебных заведениях : материалы респ. межвуз. науч.-практ. конф., Минск, 4 апреля 2007 г. / БГЭУ ; Минск, 2007. С. 348.